

לנושא מכסות חלב – בישראל ובחו"ל

1962 שנה ראשונה ל"הסדר הרפת", שמשמעותו – קביעות מכסות ייצור לכל יצרן-חלב. 1962 מתחיל הוויכוח בין הממשלה והחקלאים על זכות החקלאים לייצר בארץ חלב כדי מלוא התצרוכת, ויכוח הנמשך עד היום. 1962 הסובבידיה לחלב נהפכת למכשיר עיקרי בתכנון משק חלב ובשמירה על ביצוע בהתאם לו.

1963–1964 משטר המכסות גרם עצירת הייצור בעדרים היעילים – מזה, ואי-מילוי מכסות הייצור ששוריינו להתיישבות החדשה, בעיקר למושבי החלב החדשים – מזה. בעקבות התפתחות זאת חלה פחיתה מסוימת בייצור השנתי של חלב.

1970 מתחיל תהליך מתקדם של הגדלת העדרים במשק השיתופי. 1970 במשרד החקלאות ובמחלקת ההתיישבות של הסוכנות היהודית מתחילים דיונים על ביסוס יסודי יותר של 1000 יחידות רפת במגזר המשפחתי.

1970–1974 הגדלה ניכרת של צריכת החלב ומוצרי; תקופת פריחה למשק החלב; השעיה זמנית של מכסות החלב.

1976 במשרד החקלאות ובמחלקת ההתיישבות הוחלט על ביצוע תכנית פיתוח במשק חלב משפחתיים, תוך הבטחת התקציב וכוחות ההדרכה הדרושים לכך.

1979, חודש נובמבר, ביטול פתאומי מוחלט של הסובסידיה לחלב גורם זעזוע קשה במשק החלב.

אלה ציטוטים מתוך ספרו של אוריאל לוי "תולדות ענף הבקר לחלב בישראל" בעמודים 354 עד 356; הספר יצא לאור על ידי התאחדות מגדלי בקר בישראל בעריכתו של י.מ. מרגלית והודפס בשנת 1983 בדפוס "חדקל", תל-אביב.

קרקעות כאלה ואחרות כאילו זאת סחורה שניתן לייצרה מחדש; ויש עוד כמה צימוקים כאלה שבלהט חופש הפרט במסגרת כלכלה חופשית ללא מעצורים כבר מקובלים מעשית וערכית גם בקרב אותם פלגי אוכלוסייה, שפעם חרטו על דגלם שיתוף מתוך שיוויון וברירה ערכית.

ניחא, העולם משתנה בלי הרף ובקצב גובר והולך. העולם נהיה קטן משום אפשרויות הגישה הקלה לכל פינה והיווצרות שוק עולמי גדול, בו השחקנים הגדולים פיזית וחומרית מכתיבים למתחריהם הפוטנציאליים לנהוג על פי כללים שהם, החזקים עצמם קובעים ליתר

אכן, ישראל הקדימה את העולם המערבי המפותח בכל הקשור למכסות ייצור לשם הבטחת תכנון משק החלב הלאומי – במספר שנים ניכר. כאשר בארצות הקהילה האירופית (השוק המשותף) נזכרו לזוּסת את הייצור באמצעות מכסות, אנחנו כבר היינו ותיקים בנושא תכנון הענף והשליטה בו – או לא?!
בינתיים חלו שינויים מרחיקי לכת בכלכלת ישראל, ושיטות ומעשים שפעם היו מוקצים... הפכו ללהיטים ממש: הימורים ברשות (טוטו, לוטו, בורסה) שכל אחד יכול היה להשתתף בהם במטרה לזכות ברווח קל, בנוסף לפורקן מאוויים כמוסים להיות חכם על אחרים; שיווק

העברת מכסות.

גרמניה: בשנה שעברה, מחיר המכסה עלה והגיע לכ-2.00 DM לליטר (קצת מעל 0.50 ECU), בעוד חכירת ליטר מכסה הגיע רק ל-0.30 DM/ליטר לשנה. כל זה נכון לגבי מערב-גרמניה, בעוד שבמזרח-גרמניה (העצמאית לשעבר) כלל אין מכסות לייצור חלב בשלב זה. מציאות יוצאת דופן זאת כבר משכה יצרנים מארצות שכנות לרכוש משקים כלל לא קטנים באזורים אלה ויש להניח, שמצב זה ייפסק בקרוב.

שבדיה: הצטרפה לשוק האירופי המשותף רק ב-1995. ניוד מכסות בשבדיה מוגבל על ידי הממשלה, ולמעשה מתנהל הניוד על פי שני אזורים גאוגרפיים מוגדרים – צפון ודרום. הממשלה מעדיפה את האזור הצפוני, כך שעודפי מכסה מן הדרום נמסרים חנים אין כסף למשקים בצפון. המחיר נקבע לכ-1.50 כתר (בערך 0.35 DM/ליטר). למעשה, הצע המכסות למכירה עולה על הביקוש.

דנמרק: לידינו הגיעה חוברת סיכום שנת 1998 של הוועדה הלאומית לגידול בקר של דנמרק. חוברת נאה מאד, מעניינת וברורה מאד. החוברת עוסקת במכלול הנושאים הנוגעים לגידול בקר – לחלב ולבשר וגם צאן – ייצור המספוא והזנה, הזרעה ופוריות, טיפוח גזעי חלב, בריאות ורווחת בעלי-חיים, ממשק, עיבוד נתונים והדרכה. הדגש הוא על תפיסה כוללת של ענפים אלה, תוך התייחסות מערכתית המשלבת את ההבטים השונים בחיפוש ושיאפה ליעול הייצור בהקף ארצי ושיפור הכנסותיהם של כל הגורמים השותפים בענף. בחרנו להביא כאן התייחסות מיוחדת לנושא המכסות וניודן כפי שבאות לידי ביטוי בדו"ח האמור.

מן הנכון להקדים כאן, שעוד לפני שנת 1998 היו קיימות בדנמרק שתי שיטות של ניוד (או סחר) מכסות: על פי השיטה "החופשית", ויהיה זה קניה או חכירה של מכסה, יצרנים שנהגו

הארצות. כל זאת במסגרת ועל פי הכללים של כלכלה חופשית ושוק גלובלי שמזמן כבר הפכו לדת, שחס מלערער על ציוויה.

מאז שנת 1984 גם ארצות השוק המשותף באירופה הפעילו מכסות ייצור, בזהירות רבה בכל אשר לעקיפת הכללים. ברוב הארצות גם היה קיים, וחלקית קיים עד היום סיוע ותמיכה בהכנסת יצרני החלב שלהם. תמיכות אלה – החל מסובסידיה ישירה לחלב מיוצר ועד תמיכות עקיפות בצורת החזרים שונים ותשלומים על פי גודל עדר או גודל שטח חקלאי ואפילו תמיכה במחירי מזון לפרות – כל אלה וכדומה להם קיימים עדיין, בצורות שונות ובהדגשים שונים. כל זה עשוי להשתנות עם החלטות הסיבוב הבא של שיחות WTO ו-GATT המכוונות לאי-התערבות מוחלטת של הממשלות בכלכלה, בכלל – ובענף החלב, בפרט.

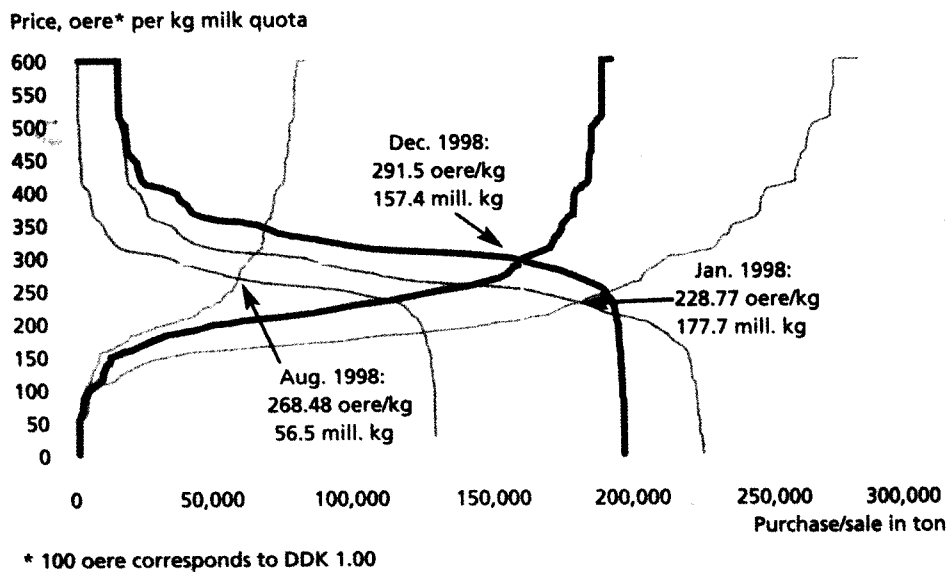
מה יקרה למשטר המכסות בארצות השונות, קשה לנבא כי הדיעות חלוקות גם בתוך כל ארץ וארץ של הקהילה האירופית. בינתיים, ובהנחה שכל שינוי והתפתחות שם עשוי להשפיע גם עלינו ועל הקף ורווחיות ייצור החלב בישראל, הנה מעט על הנעשה באירופה בשנה שעברה, ככל שזה נוגע לניוד מכסות – הנושא החם.

בלגיה: אין העברת מכסה בין בני משפחה ואין אפשרות לקנות משק עם מכסתו. במקרה זה המכסה עוברת למאגר ארצי, אשר ממנו מחלקים אותה באופן ליניארי בין כל הקונים המעוניינים. מגבלות: יתרון של 1.5 עבור רפתנים צעירים (חדשים?); יצרנים גדולים מאד לא יכולים לרכוש מכסה נוספת; אין העברת מכסות מעבר למרחק של 30 ק"מ; המכסה מוגבלת בשטח קרקע חקלאית. בתוך מגבלות אלה המכסה מנויידת במחיר ארצי ממוצע של 0.42 ECU / ליטר.

אירלנד: מאז 1997, על חידוש חוזי חכירה (עם קרקע ומכסה) להפריש 10% למאגר המכסות הארצי. ליצרנים קטנים גישה מועדפת למאגר זה. כמו כן, קיימת הגבלת מרחק לגבי

- לפיה איבדו 33% מן המכסה הסחורה הטובה מאגר מכסות ארצי; מאגר זה יועד למקרים חריגים, כמו למשל חקלאים צעירים. לעומת זה, שיטת הניוד\סחר "הרשמית" היתה בנויה על מחיר מאוזן מחושב לק"ג מכסת חלב. איך שלא יהיה, נקבעה כמות מרבית של רכישת מכסה בשנה ולחוות גדולות גישה מוגבלת לשיטה זאת, למעשה, חוות כאלה יכולות לקנות רק 2% מגודל מכסתם השנתית כדי לאזן את עלית התגובה של העדר הקיים (בישראל מאזנים את עליית התגובה שבאה כתוצאה מן הטיפול וטיפול משופר על ידי שחיטת פרות מן הקיים).
- מאז ראשית 1998 פועלת בדנמרק מעין בורסה למכסות חלב (Quota exchange), מסגרת כלל-ארצית לקניה ומכירה של מכסת חלב. במשך 1998 התקיימו שלושה מועדים לקניה\מכירה של מכסות, וזאת על פי העקרונות הבאים.
 - כל יצרני החלב הפעילים יכולים להשתתף תוך הצהרה:
 - כמה נפח (מכסת ק"ג) הם רוצים לקנות ומחיר השיא אותו יסכימו לשלם;
 - כמה נפח הם רוצים למכור ומה מחיר המינימום בו יסכימו למכור.
 - המכסה תיסחר במחיר האיוון שנקבע על ידי עקומי הכמויות (נפחים) המוצעות והמבוקשות שנצטברו בתקופה ונקודת הצטלבותן.
 - נקודת ההצטלבות האמורה מראה את הכמויות (נפח) שנסחרו.
 - לא יבוצעו ביקושי קניה במחיר מתחת למחיר האיוון.
 - לא יבוצעו ביקושי מכירה במחיר גבוה ממחיר האיוון.

שלשת המועדים לסחירת מכסות. Figure 1 Three rounds of the milk quota exchange

לצורך המחשבה מובא כאן התרשים המקורי המראה את תוצאות שלשת המועדים לסחירת מכסות 1998. המחיר ניתן במטבע הדנית (DDK = כתר דני); ערכו של DDK לעומת המטבע האירופי ECU במשך השנה היה כ-0.133 כתר לאֶקו אחד.

*

לאור הדברים המובאים בסקירה תמציתית זאת, נראה שעל אף בכורתנו בהכנסת מכסות חלב כגורם חשוב בקיום תכנון הענף – עדיין יש מה ללמוד מן העמיתים בקהילה האירופית, ולהבדיל, בגלל השוני בגישה הכללית בארה"ב – גם משם יש לנו מה ללמוד. בחוברת הבאה של "משק הבקר והחלב" נביא לקוראינו מידע מעניין ומסקרן בנדון.

מרדכי מלען

אפשר לומר, שהנסיון של השנה הראשונה בסחירת מכסות הצליח מצויין. בשלשת המועדים נסחרו כ-9% מסך כל המכסה של דנמרק. ניכר שהמחיר לק"ג מכסה גדל באופן עקבי ממועד אחד למשנהו, סימן לאימון שרפתני דנמרק רוכשים לענף, דבר המתבטא גם בבניה ושכלול המבנים והתשתיות לרפת. אחרי סיום שנת המכסות 1998 נשאר 10,400 יצרני חלב פעילים שייצרו את מכסת דנמרק בכמות 4,455 מיליון ק"ג – או במוצע: 430,000 ק"ג חלב לרפת עם כ-60 פרות, מכל הגזעים.

נִיפ

נְפוֹרְקוֹס

אַלְפֶאקְרוֹן

פחד מוות לזבובים ולפרעושים

- מונע התפתחות רימות זבובים וחלי פרעושים ויתושים באתרי דגירתם

- פתרון גרנרי לחיסול זבובים בוגרים

- פתיון לריסוס או למריחה, קוטל זבובים בוגרים

נפורקוס

ניפ

אלפאקרון

תוכנית משולבת להדברת זבובים ופרעושים באמצעות תכשירים נוחים ויעילים בעלי רעילות נמוכה לאדם ולבעלי חיים.

אחים מילצין בע"מ

המחלקה הוטרינרית: רמת-גן, ביאליק 155, טל. 03-5768200, פקס. 03-7518103

פרטים מלאים
וייעוץ: